

Beslut

efter kvalitetsgranskning av utmanande undervisning för högpresterande elever vid
Ållebergsgymnasiet i Falköpings kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av utmanande undervisning för högpresterande elever. Det övergripande syftet med denna kvalitetsgranskning är att granska i vilken utsträckning de besökta skolorna ger högpresterande elever en god och utmanande undervisning samt stöd och stimulans för att fortsätta prestera på hög nivå.

Särskilt betonas aspekter som kan beskrivas som stödjande, uppmuntrande och utmanande. Vidare granskas de förutsättningar för en god, utmanande, stödjande och stimulerande undervisning som kan kopplas till gymnasieskolans övergripande organisation och arbetssätt relaterat till den aktuella målgruppen.

De övergripande frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning genomförs en god utmanande undervisning med allmändidaktiska kvaliteter¹ för högpresterande elever?
2. I vilken utsträckning ger gymnasieskolans övergripande organisation och arbetssätt förutsättningar för en god utmanande undervisning för högpresterande elever?

Granskningen genomförs i 23 gymnasieskolor, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Ållebergsgymnasiet, i Falköpings kommun ingår i denna granskning.

Skolinspektionen besökte Ållebergsgymnasiet den 3-5 april 2018. Besöket genomfördes av Lena Oxelgren och Anna Johansson. Intervjuer med elever, lärare, elevhälsa, studie- och yrkesvägledare och rektor samt fyra lektionsobservationer har genomförts. Elevintervjuerna har genomförts i två grupper, den ena gruppen har bestått av elever som identifierar sig som pojkar och den

¹ Med *allmändidaktiska kvaliteter* avses en mer generell granskning av hur undervisningen genomförs och om den håller god kvalitet.

andra gruppen har bestått av elever som identifierar sig som flickor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

Identifierade utvecklingsområden

Här följer som strecksatser de utvecklingsåtgärder som Skolinspektionen anser att huvudmannen behöver vidta för att höja kvaliteten i verksamheten. Huvudmannen behöver:

Se till att lärarna ger eleverna tillfälle att tänka, reflektera över och ge respons på undervisningens innehåll, arbetssätt och dess mål i relation till den högpresterande elevernas egen målsättning.

- Arbeta för att motverka stress och prestationsrelaterad ohälsa hos de högpresterande eleverna. I detta ingår även att skolans elevhälsa på ett strukturerat sätt arbetar hälsofrämjande och förebyggande.

Skolinspektionens bedömningar

1. I vilken utsträckning genomförs en god utmanande undervisning med allmändidaktiska kvaliteter för högpresterande elever?

Skolinspektionen bedömer att Ållebergsgymnasiet i huvudsak bedriver en god och utmanande undervisning för högpresterande elever. I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande område. Huvudmannen behöver:

- Se till att lärarna ger eleverna tillfälle att tänka, reflektera över och ge respons på undervisningens innehåll, arbetssätt och dess mål i relation till den högpresterande elevens egen målsättning.

Nedan beskrivs först de områden som fungerar väl, därefter följer ett avsnitt där utvecklingsområdet motiveras.

Skolan erbjuder en stödjande och uppmuntrande lärmiljö

Granskningen visar att Ållebergsgymnasiet erbjuder en stödjande och uppmuntrande lärmiljö för de högpresterande eleverna. Vid de lektioner som Skolinspektionen har observerat sätter flera lärare in uppgifterna i ett för eleverna angeläget sammanhang. Alla lärare uppmuntrar eleverna att ställa frågor och visar positiva förväntningar på elevernas förmågor då de låter eleverna delta i klassrummet och ställer följdfrågor till elevernas svar. En av lärarna skapar motivation hos eleverna genom att låta dem arbeta i grupp med nätbaserade tävlingsmoment.

Intervjuade elever säger att lärarna är stöttande och engagerade och att de känner till om någon elev till exempel är frånvarande länge. Eleverna berättar vidare att lärarna uppmuntrar eleverna under lektionerna. Eleverna berättar att de har möjlighet att både ställa "dumma frågor" och att de blir uppmuntrade av lärarna när de ger ovanliga lösningar och svar på frågor som läraren ställer. Eleverna säger att lärarna är ämneskunniga och har höga förväntningar på dem. Eleverna berättar också att de kan kontakta lärarna både under skoltid och även, vid behov, efter skolan. Intervjuade lärare säger att de har höga förväntningar på eleverna och att de uppmuntrar eleverna att göra sitt bästa. Lärarna säger vidare att de uppmuntrar eleverna att ta hjälp av varandra och lärarna säger även att de oftast finns tillgängliga för eleverna även utanför lektionstid. Rektorn säger i intervju att han säkerställer att lärmiljön är stödjande och uppmuntrande genom lektionsbesök och medarbetarsamtal.

Individanpassningar och utmaningar

Vid de lektioner som Skolinspektionen observerat låter lärarna eleverna arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra elever och lärarna ger både gruppbaserade- och individuellt baserade uppgifter till eleverna. Under observationerna ger lärarna både individuell handledning och låter eleverna ta hjälp av varandra för att komma vidare i uppgifterna. En av lärarna växlar mellan gruppövningar, genomgångar och individuellt arbete och låter eleverna träna på det som ska läras in.

Eleverna säger i intervju att de får varierade uppgifter på lektionerna och att lärarna ger dem utmaningar framförallt i matematiken. De berättar att de vid ett tillfälle i veckan har två lärare under matematiklektionen och att de då kan välja om de vill arbeta med grundläggande uppgifter eller om de vill arbeta med mer

utmanande uppgifter. Eleverna säger att de ges flera chanser om de skulle misslyckas på något prov.

Lärarna säger i intervju att eleverna får välja sin nivå själva så att de får utmaningar och möjlighet att utvecklas utifrån de mål de själva satt. Lärarna berättar också om det arbetssätt de använder ett tillfälle i veckan i matematiken där två lärare arbetar gemensamt och de då delar in gruppen där eleverna får välja om de vill arbeta grundläggande eller med mer utmanande uppgifter. En av lärarna berättar att hen gärna väcker intresse hos de högpresterande eleverna genom att anknyta till forskning och annat som kan ses som berikning för att väcka elevernas nyfikenhet.

Rektorn säger i intervju att han säkerställer att utmaningar och individanpassningar sker för de högpresterande eleverna genom samtal med lärarna. Även rektorn hänvisar till lektionspassen i matematik där två lärare arbetar i samma grupp med nivåindelning. Han säger vidare att varje ämne inom naturvetenskap kan vävas ihop och att ämnesöverskridande undervisning är möjlig för att utmana eleverna.

Pedagogiskt ledarskap

Vid de lektioner Skolinspektionen observerat välkomnar alla lärare eleverna och gör en intresseväckande lektionsstart. Vid någon av de observerade lektionerna går läraren igenom målen för lektionen och vilka aktiviteter som ska ske under lektionen och syftet med dessa. Alla lärare använder och förtydligar avancerade uttryck och skapar en balans till vardagsnära språk. Lektionerna organiseras så att de innehåller både lärarledda genomgångar och elevaktiviteter. Eleverna säger att lärarna ofta drar paralleller mellan undervisningen och verkligheten och de säger att det är roligt. Vidare säger eleverna att lärarna hjälper dem i klassrummet och att de blir utmanade när de får göra för dem nya saker. Alla elever säger att det är vanligt att lärarna ställer utvecklande frågor för att få en bild av elevernas förståelse och i de fall där eleverna arbetar individuellt går läraren runt bland eleverna för att fånga upp om de förstår. Lärarna säger i intervju att de kommunicerar mål, syfte och upplägg verbalt och i de uppgifter eleverna får. Lärarna säger vidare att de arbetar både individuellt och med grupparbeten i undervisningen. En av lärarna ger exempel på hur hen i sin undervisning låter eleverna, både i grupp och individuellt, får gå fram till tavlan och visa och ge exempel hur de löst olika problem inför klassen. Hen fortsätter och säger att det gör att både individer och grupper blir lyfta.

Rektorn säger att han säkerställer lärarnas pedagogiska ledarskap både genom lektionsbesök och diskussioner med lärare och elever.

Utvecklingsområde:

Skolan behöver arbeta med elevernas möjlighet till reflektion och utvärdering

Vid observerade lektioner ser Skolinspektionen inga exempel på att lärarna ger eleverna tillfälle att tänka på och reflektera över genomförda grupparbeten, sitt eget lärande och sina målsättningar.

Eleverna säger vid intervjutillfällena att de inte utvärderar lektionerna särskilt ofta och uppger att det sker en till två gånger vid varje kurs, vanligen ganska sent i kursen. Eleverna säger vidare att det ligger i det egna ansvaret och säger att de själva skulle kunna sätta sig ned efter skolan och reflektera men då tar läxorna fokus, vilket gör att man glömmer det man lärt sig under dagen. Eleverna berättar att en av lärarna skapat en diskussionssida på skolans lärplattform där klasskamraterna skulle kunna diskutera, men att det inte blev mycket av den diskussionen. En av eleverna önskar att det fanns möjlighet till en summering i slutet av lektionerna för att på så sätt kunna göra egna minnesanteckningar.

Lärarna säger i intervju att de någon gång ser över terminsplaneringen tillsammans med eleverna och att de kan avsluta prov med frågan om eleverna känner igen allt som var med på provet eller om de uppfattat något som helt nytt. När lärarna får bemöta att eleverna sagt att de inte hinner att reflektera över sitt lärande svarar lärarna förklarande att det matas på med nytt stoff hela tiden.

Rektorn säger att diskussionen om att utmana elever är en del av bedömning för lärande och säger vidare att reflektion för eleverna är något som skulle kunna utvecklas ännu mer i undervisningen på skolan. Han säger också att det tar tid att reflektera därför prioriterar alla, inte bara skolan utan hela samhället, bort det.

2. I vilken utsträckning ger gymnasieskolans övergripande organisation och arbetssätt förutsättningar för en god utmanande undervisning av högpresterande elever?

Skolinspektionen bedömer att Ållebergsgymnasiet behöver utveckla arbetet med att ge förutsättningar för att skapa en god och utmanande undervisning för högpresterande elever. Granskningen visar att skolans arbete med förutsättningar för lärare att samverka och att arbetet med att bibehålla och utveckla de högpresterande elevernas motivation för studier fungerar väl.

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden. Huvudmannen behöver:

- Se till att arbeta för att motverka stress och prestationsrelaterad ohälsa hos de högpresterande eleverna. I detta ingår att även skolans elevhälsa på ett strukturerat sätt arbetar hälsofrämjande och förebyggande.

Nedan beskrivs först de områden som fungerar väl, därefter följer ett avsnitt där utvecklingsområdena motiveras.

Förutsättningar för lärare att samverka kring arbetssätt

Granskningen visar att det på Ållebergsgymnasiet förekommer diskussioner hos skolans lärare, rektorn och annan personal om arbetssätt för en utmanande undervisning för högpresterande elever. Lärarna berättar i intervjun att de ibland har diskussioner om strategier för utmanande undervisning för högpresterande elever i de olika forum skolan har, och att rektorn medverkar vid dessa möten. Flera av lärarna uppger att de arbetar tillsammans, att det är högt i tak mellan lärarna, vilket gör att de vågar fråga varandra om tillvägagångssätt och kunskaper.

Rektorn säger i intervju att det förekommer att lärarna besöker varandras lektioner. Rektorn säger dock att planerade diskussioner kring just utmanande undervisning för högpresterande elever inte har förekommit i skolans gemensamma forum.

Insatser och aktiviteter i syfte att bibehålla eller utveckla de högpresterande elevernas motivation för studier

Granskningen visar att det på Ållebergsgymnasiet förekommer aktiviteter och insatser för att utveckla och bibehålla de högpresterande elevernas motivation. Elever säger i intervju att det bland annat förekommer vad som kallas forskarfredagar där olika forskare kommer och presenterar olika ämnen.

Lärarna säger i intervjun att de vill utmana eleverna utan att stressa dem. De berättar också om att de bjudit in externa föreläsare ibland, utanför forskarfredagen, som inspiration och motivationshöjare.

Rektorn säger i intervju att det finns aktiviteter på skolan såsom att skolan åker iväg till Cambridge med eleverna i årskurs 3. Skolan har deltagit i en miljötävling i våras, inom kemiämnet, berättar rektorn. Han berättar också att studiebesök görs på bland annat Chalmers. Rektorn säger att det finns programfördjupning i bioteknik, dock först i årskurs 3.

Utvecklingsområde:

Skolan behöver arbeta mer förebyggande mot stress och psykisk ohälsa

Granskningen visar att Ållebergsgymnasiet behöver arbeta för att motverka stress och prestationsrelaterad ohälsa hos de högpresterande eleverna. För att sätta in relevanta åtgärder behöver skolans elevhälsa och personal vara delaktiga i detta arbete.

Elever uppger i intervju att de upplever skolstress. Några av eleverna berättar att de har fått sänka ribban för sina mål i skolan och säger att det är ett val de fått göra för att få livet att fungera. När Skolinspektionen frågar om vilka konsekvenser det kan få berättar eleverna att de i början blev besvikna på sig själva, men att de får acceptera att inte nå så höga betyg som de från början velat. Eleverna berättar att elevhälsan presenterat sig då de började på skolan men att eleverna inte har mycket kontakt med dem. Några av eleverna säger att det är svårt att gå till elevhälsan eftersom de då missar en lektion och att eleverna då upplever att de missar för mycket undervisning. De säger vidare att de inte kan gå till elevhälsan utanför lektionstid eftersom det är kort tid mellan lektionerna. Eleverna

berättar att det finns ett provschema men att de tycker att lärarnas kommunikation sinsemellan fungerar dåligt eftersom lärarna placerar mycket prov och inlämningsarbeten tätt inpå och att elevernas arbetsbelastning då blir väldigt hög.

Lärarna uppger i intervjun att de är medvetna om att det finns elever som upplever skolstress. De berättar att skolan nyligt genomfört en elevenkät som visar att elever är stressade. Lärarna säger vidare att de vid mentorsmötena som de har tillsammans med elevhälsan informerar specialpedagogen om de märker att någon elev mår dåligt. Lärarna säger också att de har ett provschema men att de frågar eleverna när eleverna vill att prov ska läggas.

Representanter för elevhälsan säger vid intervjun att den trivsenkäten visar att det finns elever som upplever skolstress men att de inte har specifik statistik för de högpresterande eleverna. De uppger att eleverna på det naturvetenskapliga programmet har svårare än elever från andra program för att gå ifrån undervisningen för att uppsöka elevhälsan för att få stöd när de är stressade och att de har påtalat detta för skolledningen. De berättar vidare att kurator och skolsköterska i början av detta läsår har varit ute och pratat med eleverna i årskurs 1 om stress, men att de har gjort mer insatser på andra program på skolan. Enligt representanterna träffar de mentorerna en gång per termin och är med på programmöten. De uppger att de nyligen börjat arbetet kring stress och att de planerar att utveckla arbetet till nästa läsår. Då ska vi i elevhälsan vara med, inte bara mentorerna, eftersom elevhälsan kommer in med ett annat perspektiv, säger representanterna.

Rektorn uppger i intervjun att han känner till att det finns elever på det naturvetenskapliga programmet som upplever skolstress, det visar den trivselenkät som genomförts under läsåret. Han säger dock att han hade förväntat sig att andelen elever på det naturvetenskapliga programmet som mår dåligt skulle vara större. Rektorn säger vidare att de nu arbetar med att utveckla elevhälsans arbete att gå från att bara åtgärda till att tänka framåt. Han säger vidare att det finns en årsplan för elevhälsan och att en av aktiviteterna är att berätta om studieteknik för eleverna i årskurs 1 och att de även har en temavecka för hela skolan som kallas psykiatriveckan där psykisk ohälsa diskuteras. Rektorn berättar att det finns provschema för att elevernas arbetsbelastning ska vara jämn, men säger samtidigt att alla lärare inte använder det.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 15 december 2018 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post, till *skolinspektionen.lund@skolinspektionen.se*, eller per post till, *Skolinspektionen, Box 156, 221 00 Lund*. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400–2017:7328) i de handlingar som sänds in.

I ärendets slutliga handläggning har Ulrika Rosengren, Maria Nyman och Anna Johansson deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Andrés Brink Pinto
Beslutfattare

Lena Oxelgren
Föredragande

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: <https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/utmanande-undervisning-till-hog-presterande-elever/>

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Ållebergsgymnasiet är en kommunal gymnasieskola som ligger i Falköpings kommun. Skolan har ca 1000 elever totalt. Skolenheten Ålleberg A är en av 4 enheter inom skolan och består av 3 olika program. Industritekniska programmet med inriktning produktion och maskinteknik. Naturvetenskapsprogrammet inriktning naturvetenskap och Teknikprogrammet med inriktningarna information och mediateknik, produktionsteknik samt samhällsbyggande och miljö. Vid besöket har Ålleberg enhet A 230 elever och skolledningen består av en rektor.

Skolenhetens resultat

Rektor redovisar att medelmeritvärde vid antagning 2017 var 290 för Naturvetenskapsprogrammet. År 2016 var medelmeritvärdet vid antagning 279 för naturvetenskapsprogrammet.

Skolverkets statistik visar att läsåret 2016/17 var andelen avgångselever på det naturvetenskapliga programmet som erhöll gymnasieexamen inom tre år 93,8 procent. Samma år var andelen avgångselever på programmet med gymnasieexamen 93,8 (andelen kvinnor 100 procent och andelen män 81,3 procent). Sett över en tvåårsperiod (data för läsåret 14/15 saknas i Skolbladet) har andelen avgångselever som får en gymnasieexamen minskat med drygt 20 procentenheter.

Källa: Rektor samt siris.skolverket.se

Bilaga 2: Författningsstöd för kvalitetsgranskningen Utmanande undervisning för högpresterande elever

Skollagen

1 kap. 4 §

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära.

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

2 kap. 25 §

Elevehälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande och elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Av förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165, s. 276) framgår att skolan har ett ansvar för att skapa en god lärandemiljö för elevernas kunskapsutveckling och att en utgångspunkt är att lärande och hälsa på många sätt påverkas av samma faktorer.

3 kap. 3 §

Alla barn ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

2011 års läroplan för gymnasieskolan

1 Skolans värdegrund och uppgifter, 1.1 Grundläggande värden

Skollagen slår fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära.

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar, behov och kunskapsnivå. Skolan ska aktivt och

medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina intressen utan fördomar om vad som är kvinnligt och manligt.

2 Övergripande mål och riktlinjer

2.1 Kunskaper, Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska ge stöd och stimulans till alla elever så att de utvecklas så långt som möjligt. Läraren ska utgå från den enskilda elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande, stärka varje elevs självförtroende samt vilja och förmåga att lära. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina egna förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga, se till att undervisningen till innehåll och uppläggning präglas av ett jämställdhetsperspektiv och samverka med andra lärare i arbetet med att nå utbildningsmålen.

2.3 Elevernas ansvar och inflytande

Läraren ska låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer samt planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.

2.5 Bedömning och betyg

Läraren ska fortlöpande ge varje elev information om framgångar och utvecklingsbehov i studierna.

2.6 Rektorns ansvar

Rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningens uppläggning, innehåll och arbetsformer anpassas efter elevernas skiftande behov och förutsättningar samt att lärare får möjlighet till den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter.